

GUD med oss!

○ ANMÄRKNINGAR,

SYFTANDE PÅ

HANDELENS

FÖRBÄTTRANDE

^e I
SJO-STADEN
NYSTAD,

MED VEDERBÖRANDES SAMTYCKE,
UNDER

HERR DOCT. PEHR
KALMS

Oeconom. PROFESSORS och Kongl. Svensf. Vet.
Acad. samt Upsal. Vet. Societ. LEDAMOTS

INSEENDE,

Utgifne och försvarade

Af

JONATHAN SUNDELIN,

NORR - FINNE.

I Åbo Academies Öfre Läro-Rum på vanlig tid f. m.
den ~~24~~ April 1771. *2. mai*

Å B O,

Tryckt hos JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

Kyrckoherden öfver Lætala och Hinnerjoki
Församlingar,

Kälårevördige och Höglärde

HERR NICLAS HEDEEN.

I det säkra hopp, at Herr Kyrckoherden icke obenågit anser denna min djerfhet, vågar jag upoffra Herr Kyrckoherden dessa få blad, til en tacksam årkånsamhet för den ej mindre oförtjenta än stora gunst, mogna råd, rörande upmuntringar och många välgjörningar, hvarmed Herr Kyrckoherden behagat mig hedra, gagna och omfatta under den tid jag i Herr Kyrckoherdens Hedervärda hus åtnjöt enskilt undervisning. Åtanken af dem ökar den fullkomliga högaktning och vördnad, hvarmed under hjerteliga suckars upståndande til den Högste, för Herr Kyrckoherdens sielfönskeliga sällhet, jag städs framlefver

Herr Kyrckoherdens

ödmjuka tjenare

JONATHAN SUNDELIN.

Borgmästare och Råd,

Och

Samteliga det Hedervärda Borgerfkapet

I

SJÖ - STADEN
NYSTAD,

Behagade med ynnest och vånskap emot-
taga, och med välbehag anse närvaran-
de Academiska Afhandling, den jag Eder,
som den förnämligast angår, upoffrar, til et
prof af den högaktning och tilgifvenhet,
hvarmed jag förblifver

Den Høgtårade Magistratens

och

Samteliga det Hedervärda Borgerfkapets

Ödmjukt och hörsamt tjenare.

JONATHAN SUNDELIN.

Min Huldafta Moder!

Eder huldbet emot mig borde jag nu med de lifligaste färgor affskildra, och därföre bemära Eder den fullkomligaste tackfägelse; men min förmåga härtil är så ringa, at hon på intet sätt svarar emot min upriktiga vilja oob nödvändiga skyldighet. När döden redan i mina spåda är beröfvade mig min käre Fader; så omfamnaden J mig med dubbel kärlek. J hafven alt sedan jämväl företrätt en huld Faders ställe, med det ömmoste Moders hjerta, och således genom den Högstes milda skickelse årsatt den mistning, som en älskad Faders tidiga fränfälle med sig förde. Min upfostran och grundeliga undervisning bar legat Eder ömmost om hjertat: och sedan hos mig uptändes lust til vetenskaper, så ansågen J det för et kårt nöje, at använda ny kostnad, och hafva ny, samt för Eder böga ålder mycket besvärlig möda ossparä til mina studiers befrämjande. Närvarande Academiska arbete, det jag nu för allmänheten framlägger, är et bevis däraf: hos Eder, Min Huldafta Moder, aflägger jag därföre härmedelst offenteligen min ödmjukaste tackfägelse, för all Eder emot mig bevista huldbet! Herren årsätte rikeligen Eder stora kostnad, och löne Eder hafda omsorg om mig! Han låte Eder uti ymnigt mått finna Nåd inför sig, i lifvet, i döden, och i den sidsta upståndelsen!

Jag innessluter mig ock ännu framdeles, i Eder ömna ynnest, och med all barnslig vördnad intil min dö d framberdar

Min Huldefta Moders

Ödmjuk-lydigste Son,
JONATHAN SUNDELIN.

§. 1.

At Handelen, då han förnuftigt inrättas, och drifves med försiktighet, riktar både sine idkare, Kronan och Riket, samt däröfver är både nödig och nyttig, är en sak, den jag nu så mycket mindre behöfver bevisa, som flere grundelige män det länge sedan gjordt, och hvar och en dårom är fullligen öfvertygad; hvarföre och alla folkslag, så i äldre som nyare tider handlat, icke allenast med sine egne Landsmän, utan äfven med Utlänningar. Och på det at Sverige och Finland ej måtte sakna en sådan förmon; så hafva de Wijse Konungar, som prydt Svenske Thronen, anlagt åtskillige Städer, och benådat dem med vackra Handelsfriheter. I äfven så hålsosam affigt har Högstsalig Konung GUSTAV ADOLPH år 1616. då Han i egen Hög Person besökte Finland, anlagt Staden Ny stad, och förunt den samme frihet på Handel med allehanda Tråvaror och Victualier, så på Ut-som Inrikes orter. (*Jämsför Herr Magister Epbr. Hæckerts Disputation om Ny stad, där han omständeligen beskriver sagde Stad til sit ursprung, Handel m. m.*) Inrikes handlar denne

Stad allenast på Stockholm, med Tråvaror, smör, kött m. m. Utrikes Handelen, den Nyftad idkar innom Österfön, såsom på Köpenhamn, Stralsund, Rostock, Wismar m. f. drifves allenast med allehanda Tråvaror. At denne Handel är nyttig, bevifes, utom flera skäl, däraf, at han indrager årligen i Riket vackra summor reda penningar, och skaffar Landet där omkring affättning på förbemålta varor, samt nårer hela Nyftad, som nu för tiden består af 145 Borgare, och 17 Ånkor, som idka Borgerlig näring med deras Hushåll, hvilka årligen betala til Kronan ungefär 20000 Daler Kopparmynt, utom Tullen, Båtsmanshållet m. m.

Det var år 1681 å banen, at vårt Nyftad skulle aldeles förlora sina privilegier, emedan denne Stad tycktes rånta ganska litet til Kronan. Men då Håga Öfverheten, efter skedd undersökning, befann saken annorlunda; så beslöts den 10 October samma år, at i evärdelige tider bibehålla Nyftad vid sina en gång undfångna privilegier; (*Herr Magister Hæckerts Disputation om Nyftad* §. II.) Handelen i Nyftad förtjenar således både upmuntras och förbättras, så mycket möjeligen ske kan. Jag har altså, til at på något lätt söka gagna min Foster-Stad, tänkt, ehuru kort och enfalligt, dock i välmening, såsom til et Academiskt Låroprof, på dessa blad framställa några anmärkningar: *Syftande på Handelens förbättrande i Nyftad.*

§. 2.

Förut årindrar jag, at jag här ej tänkt föreslå några nya Handelsgrenar i Nyftad, utan allenast tala därom, huru den Handel, som denne Stad nu drifver, och som af många olägenheter tryckes, må kunna hjelpas, och de sam-

samma åtminstone til en del hårnåst förekommas och afskaffas, så at Nyttad måtte hafva större vinning af sin Handel. Jag bygger härutinnan förnämligast på den grund, som Herr Magister *Heckert* i sin ofvanbemålta vackra Disputation lagt, och skal tillägga de anmärkningar, som jag tycker vidare kunna tjena, at uplysa och utreda detta ämnet. Denne Stads Handel är i allmänhet af 3 slag, nämligen: des Borgare handla 1:mo såsom redan sådes §. 1. med allehanda Tråvaror. 2:do Med Victualier på Stockholm. Och 3:tio med därifrån tillbaka hämtada varor, som salt, järn m. m. Jag vil yttra mig om hvart och et slag särskildt, och först aktå om Tråhandelen.

Flera betydande omständigheter göra, at denne Handel i Nyttad ej hunnit til den högd, som den bort och kunnat: Och blefvo dessa hinder undanrögde, så skulle den ofelbart komma i bättre stånd. Jag nämner här i främsta rummet Männåis Masugn, som är belåiffrån Nyttad $\frac{3}{4}$ mil. Den har under sig några och 90 Hemman, som under den samme blifvit inlösta tilskatte, hvilka måste förse Bruket med kol, och hvarje vecka göra dagsvärken. Härigenom hånder, at Staden får ingen Handel af meranämnde Hemman: ty förutan det, at Bruket utöder en ansenlig skog, som altså ej gärna tål något hygge til Handelen; så hinner ej eller Landtmannen tilvärka Tråkaril, hålt han utom kolning och dagsvärken, måste åfven sköta sin åker, ång m. m. Om desse Bønder fingo tid at förfärdiga Tråkaril, så hade Nyttad deslä varor för långt bättre köp och med mindre möda än nu. Staden skulle då vinna större styrka, och kunna betala til kronan drygare utlagor; Och almogen, som nu är i stor fattigdom och tvång under Bruket, må långt bättre, om denne Masugn aldrig varit

rit til. Men jag behöfver ej mera säga i detta ämne; emedan min värde Landsman Herr Magister *Häckert*, uti den förut redan åberopada Disputation §. 9. jämförelse vis, tydeligen denna saken uredt, och i början af §. 10. ger et förslag, huru Nyftad i anseende til detta Bruk bäst kunde och borde hjälpas, nemligen: "At skogens nyttjande af Staden och Bruket så blefve jämkadt, at ingendera på något lätt må därigenom lida, och at öfverflödigt skogsödande måtte förekommas, samt den kringliggande skogen, så mycket sig göra låter, endast för Stadens räkning befredas, emedan han egenteligen til at drifva Handel med allehanda Trävaror, är i första början anlagd." Men som sådant fordrar Høga Öfverhetens råtvisa åtgård; så lämnar jag denna saken til eftertiden, som lär utvifa, om, och hvad för slags, antingen för Staden eller Bruket förmonliga förändringar i denne delen ske.

Ej mindre olågenhet har Nyftads Tråhandel af Bondseglazion. Man menar härmed Pyhåmå och Lokalax, som handla på Stockholm med Björk-och Alved m. m. At Nyftad, som skal nåra sig endast af Handel, har en märkelig olågenhet af omnämnda Bondseglazion, begriper hvar och en ganska lätt. Ty Nyftad får ej varor ifrån Pyhåmå och Lokalax, eller åtminstone får dem ej för så billigt köp, då Bönderne sielfve segla, som om desfes seglazion vore förbuden. At Bonden, som seglar, lider skada af sin seglazion, är förut af flere kunnige män tydeligen och grundeligen bevist, så at jag för min del slipper det omaket.

§. 3.

Därnäst vil jag omnämna de hinder til Nyftads Borgares

gares större vålmåga, och således denne deras Tråhandels bättre flor, som Borgerskapet sielft kan undanrödjja. Bland dem råkna jag först den öfverflödiga Bondplågningen. Jag vil härmed icke säga, at de långvägade Bönder, som upp ifrån landet nedslåpa spanmål, mjöl m. m. (af hvilka Nystad litet, eller snart sagt, alintet besökes) ej skola få några gångor tarflig mat, under det de måste dröja i Staden at upköpa sina behof; Utan menar egenteligen den almogens Tracterande, som ifrån närmaste foknar införsla til Staden sina Tråvaror. I förra tider var det öfligt, at Borgerskapet med sina ök och folk hemslåpade de varor, som de af Bonden uphandlat. Men Borgerskapet, ledse vid de olågenheter, som deraf framalstrades, afskaffade den samma år 1755 den 30 Januarii. Men hvad brånved, sparrar, språtor m. m. som med båt kunna hämtas til Nystad, angår; så framskaffar Borgerskapet dem sielft ån i dag: Och flera betydande omständigheter vålla, at det ock lårer blifva därvid. Om, och huruvida Borgerskapet någonsin kan uphöra härmed, lämnas til estertiden. Men når Nystad slapp den olågenheten, som man hade af varornas nedförslande; så råkade man ut för en annan, nemligen: at Borgaren skulle plåga Bonden, då han hemtade varor til Staden, hvilken sed ån i dag varar: och långt ifrån at aftaga, tyckes den, hvad matens godhet och ymnighet angår, hållre taga til. Huru skadligt detta bruk är för Borgaren, är ej svårt at vifa. En Bondedrång kommer til Nystad med et las om eftermiddagen, och blir hos Borgaren öfver natten til andre dagen. Under denne tiden får han 2 gångor mat, 3 eller 4 supar brånvin, dricka m. m. När jag nu esterråkna, hvad maten oah brånvinet kostar, jämvål dens besvär och tid, som lagar maten m. m. så lårer jag ej taga för mycket til, om jag uptar alt detta

ungefär til 2 Daler Kopparmynt. Den Borgare därföre, som får in om en vinter 400 lars, har kostat på Böndernes plågring åtminstone 800 Daler Kopparmynt. Han måste föda sig sielf och sit Hushåll af vinsten, betala Krono utskyider, frakt m. m. som vid en så knapp Handel altså ej kan hafva andra fölgder, än at han, sårdeles om några andra förluster tilstöta, måste antingen gå aldeles under, eller åtminstone hållas i ständig vanmagt. Men om Bondplågingen skulle afkaffas; så kunde Borgaren årligen bespara de penningar, åtminstone til en del, som han nu få onyttigt utger, och använda dem til sin Handel, eller något annat nyttigt. Det är ej at befara, at Staden genom denna oöfdes afkaffande, icke skulle få lika mycket varor af Bonden; ty den sednare är ej mindre nödig om penningar, än den förre om varor. Feck icke Nyftad varor lika väl, fast Borgaren ej förslade dem ner, utan lät Bonden göra det? lät ock vara, at Staden i stället skulle nödgas betala litet mera, til exempel 1 Daler Kopparmynt til för lastet; så finge man se, om ej idogheten skulle finnas hos Bonden. Det är ingen tvifvel, at denna onödiga plåging skulle kunna afkaffas, ehuru i början små hinder torde möta, allenast sådant ej mindre genom frivillig än allmän öfverenskommelse skulle stadgas, och de däremot brotflige til visse utfatte böter alfvarsamligen befordras. Jag har hört berättas, at Österbotniske Städerna vidtagit en sådan hållsösam författning med god framgång. Hvarför kunde ej Nyftad efterfölja samma exempel? Men ville man ej, emot all min förmodan, emottaga detta välmenta råd, så råder jag min födslostad, at åtminstone inskränka Bondens öfverflödiga plåging med brännvin, då han kommer til Staden. Med stort nöje läste man i höstas uti Inrikes Tidningen N:o 96. en berättelse ifrån Gefle, om den öfverenskommelse, angående för-

förminskning och sparsamhet uti brännvins brännande och nyttjande, som sagde stad ingått, och i 3:je puncten af denna märkeliga berättelsen läsas följande: "Brännvin skal ej gifvas Bergsmån och allmoge, som sälja och" handla, hvilke åfven sådant hittills kraft och fått." Det vore önskeligt, om Nyttad på samme grunder som Gefle, ville följa et så värdigt efterdöme, uti inskränkandet af brännvins brännande och nyttjande i allmänhet, och i Bondförplågningen därmed i synnerhet, hvilket ock Hudvigsvall med flere Städer i Sverige redan gjort, som man med nöje nyligen låst uti Inrikes Tidningarna. Nyttan där af är mångfallig. En anseelig myckenhet spanmål, ved, besvär, tid m. m. skulle besparas, och de penningar som til alt detta onyttigt åtgått, användas til något nyttigare. Mången skulle hafva bättre hälsa och längre lifstid, många svordomar, tråtor, förargelser m. m. hvarigenom den Högstes vrede drages öfver Land och Rike, undvikas, om brännvin ej vore til, eller åtminstone nyttjades måtteligen. Det vore en hugnelig sak, och Nyttad en heder, om det i Finland ville blifva den förste Stad, som i Gefles och Hudvigsvalls efterföljd i denne delen, vilade sin ömhet om Fäderneslandets och sit eget bästa.

§. 4.

Borgerskapets misfämja och olikhet i varornas betalande til Bonden, är ock en stor olägenhet i denne deras Handel, som de sig sielfve förorsaka. När Bonden kommer til Torgs med sit lafs, så händer ofta, at den ene bjuder öfver den andre, utan at uträkna genom förnuftigt öfverslag, hvad de skäligen kunna och böra betala, i anseende til det pris de sielfve hafva at åter förvänta. Härigenom skada de sig sielfve, och mis-
för-

förstånd samt oenighet upväkes Borgarena emellan: Bonden stegrar varan, och måste på köpet firas. Men om Borgerskapet förenade sig om et skäligt pris, som Bonden borde århålla; så skulle alla omtalta olägenheter undvikas, och sämja, kärlek och en god ordning återvinnas. Hvar och en skulle dock, så hårefter som hårtills få sig varor. Ens och hvars Borgare Ed, som innehåller, at man skal vandla och handla redeligen, utan at göra förköp och förfång åt någon i del's Handel, borde, utom anförda ordfäker, upmuntra honom til föreningens efterlefnad.

Jag tillåger ännu en omständighet, som i vist afseende har gemenskap med denna sist omtalta, och hvilken, i mitt tycke, skulle lända til ej ringa förmon för den Tråhandelen i Nyftad, som drifves på Utrikes orter. Nemligen: at Borgerskapet om hösten skulle öfverenskomma, hvilke Handelsplatser hvar och en varen därpå ville besöka. Här af hade man den nyttan, at hvar och en så mycket bättre och säkrare kunde förskaffa sig sådan last, som vore begärlig på den Plats, dit han ärat sig, då mången nu köper sig, til exempel, sådana varor som äro begärliga i Köpenhamn, men sedermära, när han märker at flera andra fartyg äfven ärna sig dit, är nödtvungen, at besöka en annan ort, tör hända mången gång sådan, där han allraminst kan hafva affättning på sin last. Utom det, skulle varorna på hvarje ort bättre betalas, då ei de Tyske och Danske köpare hade et så stort öfverflöd af dem för sig. Många andra nyttor, som denna anstalt skulle med sig föra, går jag nu här förbi. Om någon mindre eftertänksam vore så obillig, och öfverträdde en sådan förening (då han ej af storm m. m. därtill vore nödsakad) borde han plikta något vist til Stadens Kyrcka, Kassa eller

eller fattige. Härigenom hoppas jag, skulle en dylik ordning blifva följd och vördad.

Jag skulle här införa ännu en omständighet, som torde göra Bråd-och Lechter, Handelen förmonligare, både för Nyftad och almogen där omkring, nemligen at Bönderne i det stället de nu tälja, skulle förnaås at fåga ej allenast Bråder utan och Lechter, dem man då kunde få äfven af stora träan. Skogen skulle härigenom ansenligen besparas, och den alflå blifva i längden tillräckeligare, samt dessa varor på aflafnings Platserne bättre betalas. Men emedan en af mine värde Herrar Landsmän, om Gud vil och man lefver! tänkt uti et sit Academiska arbete, hvilket innan kort lär utkomma, utreda denna saken; så går jag den här förbi:

§. 5.

Sedan jag beskrifvit de olägenheter, som förfämra Tråhandelen i Nyftad, och därhos korteligen vist huru denne Handel i omnämde Stad bäst kunde förbättras; så är tid at ock något orda 2:o om victualie varors Handel derstädes. Denne Handel förlåmras först märkeligen af Bondseglazion. Wehmo Sokn med Lokalax Capelgåld, jämte Pyhäma och Töfåla, komma i denne del at betraktas. De öfverföra til Stockholm allehanda victualier, som smör, kött, ost m. m. och därför måste Nyftad, antingen vara utan en sådan myckenhet Victualier, som desse foknar förskicka til Stockholm, eller ock årlätta briften ifrån fiärmare orter, och det både med större möda och kostnad, jämte varornas drygare betalande. Derföre skulle en stor förmon tillflyta ej mindre Nyftad än almogen, om Bondseglazion blefve förbuden. Det är, at Städer idkade Stadsmanne nå-

ring, och bonden blefve vid det honom tilkom, utan at få intränga sig i de hushållsgrenar, hvartil han åger ingen rätt. Fast Bönderne sielfve ej vilja finna billigheten och nödvändigheten därpå; så vore det dock en synnerlig välgärning emot dem, om de skulle tvingas, flitigare at arbeta vid sin jordårva och öfverge Handelen. Ty margfallig erfarenhet har vist, at den bonde, som flitigt ligger på skutan, har altid den flåtaste åker, ehuru bördig den ock af naturen vore. Om Bondseglazion ej aldeles blir förbuden; så vet jag ej någon bättre utväg än den, som Herr Mag. *Hæckert* uti sin Disputation om Nystad §. 10. gifver, och äro hans ord, som enkannerligen angå Pyhäma, följande: "Pyhäma Bönder borde, i kraft af Drottning Christinæ Resol. af den 20 Nov. 1635 förbindas, at hembjuda Staden deras varor för billigt pris, samt i 3 å 4 dagars tid med dem vänta, och i anledning af Kongl. Maj:ts Resol. af den 27 Junii 1655 tulla i Nystad för de varor, som de til husbehof ifrån Stockholm kunna med sig hämta." Detta borde i synnerhet för 2:ne ordfaker efterleivas. 1:o Därföre, at Högstbemålta Kongl. beslut, hårtills intet, så mycket mig vitterligt är, blifvit ändradt. Om man altså intet vil betaga lagen en underfätelig och vördsam efterlefnad, och påstå, at han med tiden måste förlora sin myndighet; så måste Högstbemålta beslut vara en befällande lag än i denne dag. 2:o För den ordfaken, at Kronan skulle få Tull för de varor, som Pyhäma Bönderne nu för tiden hemföra oförtullada.

Utom den omnämnda olägenheter för Victualie Handelen i Nystad, tilkommer här ännu en, nemligen Landthandelen, i det åtkillige af almogen och andre, som ej hafva lof därtill, köpa af Bonden varor, och dem åter

ter förfälja: hvilke dels til den åndan resa omkring på landet, dels ställa sig i förväg för dem som vilja til Staden med sina varor. At Männäis Bruk på detta sättet uphandlar en myckenhet varor, som annars skulle komma til Nystad, är både i sig fielt lätt förmodligt, och bevises genom flera vitnen, vid den Commission eller Underfökning, som på Riksfens Höglofliga Ständers förordnande, för några år sedan hölts i Nystad, emellan sagde Stad och Bruket. At ock en del Bönder och annat folk omkring Nystad brukar Landthandel, tørde kunna slutas däraf, at de ofta öfverföra til Stockholm Victualie varor til långt större myckenhet, än deras egne Ladugårdar någonsin kunna kasta af sig: jämväl och däraf, at Nystad som dageligen tiltagit i Borgare talet, nu för tiden ej får köpa nämnda varor af den kringliggande almogen, hvarken så mycket, eller med sådan lätthet som i gamle tider, då likväl folkmängden i sednare tider ansenligen tiltagit, och tilvårkningen således måste hafva förökt sig, samt Borgaren därför naturligt vis borde hafva et större förråd för sig af Victualier och andra varor hos almogen at tilgå. Skårbönderne, som hvar vinter stryka omkring soknar och byar, göra ock Nystads boerne mycket förfång i deras Victualie Handels rörelse. De byta vara emot vara, och Tavaften, så väl som andre Bönder äro nöjde med detta sätt at handla, ty de slippa at slåpa sina varor til Staden och all afgift i Tull til Kronan för dem. Derfor om Handelen i Nystad skall vinna förkofring, så bör en sådan Landthandel alfvarsamt förekommas. Sker ej det, så komma föga varor til Torgs, och därför blir det omöjligt för Stadens Borgeriskap, at kunna göra af dem någon uphandling, på annat sätt, än at likaledes besöka almogen i deras hus och där upringa varorna. Härtil tvingas Nystads Borgaren så mycket mera, som

marknaderne titi och omkring Nyftad, få föga lätta och befordra hans varu inköp i sakernas nu varande ftålning. Jag vil om dem litet närmare orda. I Pyhåmå och Nykyrcka, fom åro de närmaste intil Nyftad belägne foknar, hållas inge marknader; och därföré kan på dem ingen uphandling af Borgaren ske. I Lätala åro vål hvarit år 2:ne. Men utom det, at de åro ganska tome på Victualier, få tilkommer här den betydande omftåndigheten, at den förre hålles den 29 Junii eller Petri dagen, då Borgerfkapet år förrest til Tyskland, och den fednare den 1 Octob. Då Borgerfkapet år ftadt på Stockholms refan. Wehmo marknaden hålles vål på en fådantid, då Borgerfkapet år hemma, nemligen den 25 Jan. Men emedan där alsintet Victualier ftår til finnandes; få följer af fig fielft, at Nyftads Borgerfkap har ingen förmon af denne marknad. I Wirmo hållas årligen 2:ne, den förste den 5 Feb. och den andre den 9 Aug. Men at förtiga, det de åro fattige på Victualier; få hålles den fednare på en tid, då Borgerfkapet år på fina Tavaftländska marknads refor. I Töfåla åro och hvarit år 2:ne marknader, den förste den 29 Jan. och då fins där underftundom något litet spanmål, tjåra m. m. Men det åro varor, med hvilka Nyftad ej med förmon kan handla. Får Staden dem til egen nödtorft, få år den nöjd. Den andre hålles om Høften, då Borgerfkapet redan affleglat til Stockholm. Och utom detta; få finnes ej eller på den några victualier til förfälgning, om ej ftundom något ftromming. Stadens egen marknad, fom nu hålles den 25. Febr. år ganska fattig på victualier, hvilket alle de, fom den befökt, kunna befåna. (Jåmför Herr Mag. Höckerts *Diffput. om Nyftad* §. 8. pag. 21.) Således år det de Tavaftländske marknaderne, fom Nyftads Borgaren måfte göra fin måfta råkning på, hvilke likvål för den långa vägen,

vågen, och flera andra tilstötande olägenheter, ej eller medföra honom så mycken fördel. Om åter Staden ej får tilräckeligt förråd på Victualier, så förmår Tråhandelen ensam icke nära Borgerskapet, som altså tvingas, för at kunna lefva, föda sig af arbete hos annat folk. Därföre ser man ock, at af brist på näring och utkomst en stor del Borgarebarn m. f. ifrån Nyftad årligen begifva sig til Stockholm. Men skulle Staden genom Landthandelens hämmande få ymnigare och lättare tilgång på varor at handla med, och således blifva förmögnare, samt näringarna flera; så skulle de hållre fåtta sig ned i Nyftad. Tiden til någre ofvanberörde marknader, kunde och utan någons skada, til Stadens förmon bättre lämpas.

§. 6.

Sidst vill jag ock något yttra mig om den Handel Nyftad drifver med återgoods, eller sådana varor, som Borgerskapet på de orter där det förfäkt sina utgående varor, afhandlar, och hemför at åter dem förfälja. Nu emedan Nyftad seglar på utrikes orter innom Österfön, så kunde väl sådana varor där af Borgaren upköpas, och här i Finland föruttras. Men som Høga Öfverheten inskränkt införslen af utrikes gods innom et vist, i de tid efter annan utkomna Kongl. Förordningar, utfatt antal och sorter; så har Nyftad, af vördnad för sådana i vårt kära Fädernesland Högstnödiga Förfatningar, låtit blifva at utrikes ifrån hemföra några varor. Et förhållande, som man altså kan också härnäst recommendera Nyftad. Råg och malt har denne Stads Borgerkap, dock med Högvederbörligt tilstånd, dessa sednare åren hemtat ifrån Tyske orter; men det ej en gång til husbehof. Stockholm är därföre den en-

de plats, där Nyftad uphandlar fit lilla förråd af de nödvändiga Borgare varor fom falt, järn m. m. Tobak köper denne Stad ifrån Åbo. Med fådana tillbaka hämtade varor har Nyftad hårtills handlat ganska litet, och står härutinnan ej någon tilväxt at förmodas, utan i mon af det omliggande Landets och folkmängdens tiltagande, fom ej lofvar få hastiga framsteg. Dock råder jag Nyftad, at mera lägga sig på Handelen med så kalladt återgoods, än härtil ikedt, så at där altid måtte finnas något mera spanmål, falt, järn m. m. än fom knappast kan åtgå. Min mening är ejden, at hvar och en Borgare farskildt hos sig skal hafva detta förråd, hvilket, om hans förmögenhet skulle tåla, vore en hårlig sak: utan at flere af Borgerskapet samfatta sig, och i Compagnie uphandla omnämnda varor, och sammaledes dem åter utfälja. Ty om man skulle tappa på denne Handel; så vore skadan mindre känbar för en och hvar Compagnist. Nyttan af et fådant förråds samlande och förvarande, vore mångfallig. Först skulle Skårbönderne, hvilke, fom förut redan påmintes, resa up i landet, och där byta vara emot vara, hållre fälja sin fisk m. m. til Nyftad, och där uphandla sig spanmål, om de ock betalte för den litet mer, (Fick Skårbonden i Staden för lika godt köp fom uppe i landet, vore ännu bättre) än de ville företaga sig kostfamma resor up åt landet; hvarföre Almogen, fom ej mera skulle hafva tilfälle till varubyte hemma i fit hus, vore tvungen at föra sina varor til Staden. (Jämför Herr Mag. *Häckerts Disp. om Nyftad* §. 10. puncten 3).

Äfvenledes skulle en del annan almoge omkring Nyftad, på samma lätt besöka denne Stad, hållre än någon annan Stad eller sokn, fom ligger långre bort. Och härigenom torde man oförmärkt, locka en hop
Bönder

Bönder med Victualier och andra varor til Staden, hvar af hvar och en Borgare skulle hafva en stor nytta, om ej i början så märkelig, dock i längden och framtiden mycket betydande. Et förnuftigt försök, torde gifva det bästa utslag i saken.

Sedan har det omtalte förråds samlande med sig den nyttan, at fattigt folk, som ej hafva råd at på en gång köpa sig all den mat, det kan förtära, vore säkert, at det finge köpa när som helst i egen Stad, sitt lifs uppehälle. Den tidspillan, besvär och omkostnad, som den fattige gjort på sina resor til andre Städer efter nödiga matvaror, kunde han altså slippa, och i stället för tidspillan, vinna några arbetsdagar, hvarigenom hans inkomst nödvändigt skulle ökas, i synnerhet om hushållningen vore förnuftig och sparsam. Stundom händer ock, at annat folk är nödrängt om spanmål och i synnerhet om salt, och då vore det en god sak at hafva dessa varor i förråd. Mig kan aldrig gå tur hogen den stora nöd och saltbrist, som förleden sommar öfverklagades här i landet. Om i Nyftad då städt tilfinnandes så mycket salt, at det därmed kunnat bispringa de nödlidande, hade det säkert ländt denne Stad ei mindre til heder än vinning. En sådan nöd bör man väl intet önska, hvarken åt sig sielf eller andre: men det är ovist, huru tiderne, som äro omskiften af godt och ondt underkastade, hårnäst ännu sig hvålfva.

§. 7.

Sådana äro mina anmärkningar, om Handelens förbättrande i Nyftad. Stundeliga hinder af andra göromål, jämte den korte tid jag haft til utarbetning, vålla, at detta arbete ej är hvarken prydligt eller så grundligt, som

som mine Gunstige Läsare haft rätt at fordra, och jag gärna önskat. Skulle detta arbete vinna min Fosterstads bifall, eller denne af dessa anmärkningar åtminstone få anledning, at uptänka bättre utvägar til sin Handels förbättrande, vore mig ej mindre fögnad än upmuntran, at på alt lofligt fått arbeta därpå, at min Fosterbygd måtte komma til den högd af vålmagt, som möjelig är. Emedlertid behagade den välsinnade Läsaren, gynna mit rena upfat med et blidt omdöme, om detta korta och enfaldiga arbete.

GUDI til Åra!
Nystad til nytta!

